

Evde Sağlık Hizmetleri Eğitiminde Simülasyona Dayalı Tıp Eğitiminin Rolü: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Tıp Fakültesi Örneği

The Role of Medical Education Based on Simulation in Home Health Services: Recep Tayyip Erdoğan University Faculty of Medicine

Dr. Ayşegül ÇOPUR ÇİÇEK¹

Dr. Cüneyt ARDIÇ²

Dr. Özlem BİLİR³

¹Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Tıp Fakültesi, Tıbbi Mikrobiyoloji Anabilim Dalı

²Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı

³Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Tıp Fakültesi, Acil Tıp Anabilim Dalı

Yazışma Adresleri /Address for

Correspondence:

Cüneyt ARDIÇ

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı/ Rize

Tel/phone: +90 464 212 30 09

E-mail: drcuneytardic@hotmail.com

Anahtar Kelimeler:

evde sağlık, simülasyon, tıp eğitimi

Keywords:

home care, simulation, medical education

Geliş Tarihi - Received

11/07/2018

Kabul Tarihi - Accepted

26/08/2018

Öz

Amaç: Bu çalışmanın amacı; öğrencilerin gerçek zamanlı stres altında karmaşık durumlara nasıl baş edebileceklerine dair tutum ve davranış modellerini, takım sorumluluğu altında, ev mimarisine uygun planlı bir ortamda geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Metod: Fakültemiz bünyesinde yaklaşık 2000 metrekare alan içerisinde kısa adı @SİM olan RTEÜ klinik simülasyon ve eğitim merkezi yer almaktadır. Evde sağlık birimi oda içerisinde ev ortamının oluşturulduğu ve evde bakım hastasının tüm kronik problemlerinin simülörlerle simüle edildiği bir ünedir. Ünite gerekli tüm tıbbi müdahale ve bakım için uygun olarak tasarlanmıştır.

Sonuç: Eğitim için ideal bir ortam sağlayan simüle evde sağlık birimi bu konudaki eksiklikleri gidererek özgüveni yüksek, bilişsel aktivitelerin en iyi şekilde yerine getirildiği beceri ve tutumların geliştiği bir ortamda alınan eğitimler daha kaliteli bir hizmetin ortaya çıkmasına neden olacaktır.

Abstract

Objective: The purpose of this study is; aiming to develop attitudes and behavioral models of how students will cope with complex situations under near-real stress, under team responsibility, in a planned environment suited to home architecture.

Method: Approximately 2,000 square meters of field trainings were taken in the dean of our faculty, and the RTEÜ clinical simulation training center with the short name @SİM. Home health care unit is a unit where the home environment is built in the room and simulators are simulated to simulate all the chronic problems of the home care patient. It is designed in accordance with all necessary medical intervention and care.

Conclusion: The simulated home health unit, which provides an ideal environment for education, will solve the deficiencies in this area and lead to a higher quality service with the self-confidence and the skills and attitudes developed in the best manner of the cognitive activities.

Giriş

Evde sağlık hizmetleri, çeşitli hastalıklar nedeniyle evde sağlık hizmeti almaya ihtiyacı olan bireylere evinde ve aile ortamında sosyal ve psikolojik danışmanlık hizmetlerini de kapsayacak şekilde verilen muayene, tetkik, tahlil, tedavi, tıbbi bakım, takip ve rehabilitasyon hizmetlerinin sunulması olarak tanımlanmaktadır. Tıp fakültesi sonrası mecburi hizmet kuralarının %38'nin Toplum Sağlığı Merkezlerine verildiği ve hekimlerin büyük bir kısmının ilk görev yerlerinin evde sağlık hizmetleri birimi olduğu düşünülürse

bu alanda mezuniyet öncesi eğitimin önemi ortaya çıkmaktadır. Sağlıkta bilgi yükünün katlanarak artması, teknoloji uygulamalarının çoğalması, bilginin ulaşılabilirliği ve paylaşım olanaklarının yaygınlaşması, sağlık alanındaki profesyonel değerlerin yeniden tanımlanması, hasta haklarına vurgunun artması gibi değişen ve gelişen durumlar hem sağlık hizmet sunumunu ve hem de sağlık alanındaki eğitimleri etkilemiştir (1). Bu nedenle tıp fakültesi öğrencilerine yaşam boyu öğrenme alışkanlıklarının kazandırılması gerekmektedir. Eğitimlerini gözden geçiren üniversiteler mezun edecekleri hekimin bilgi gereksiniminin yanında gerekli becerilerin de fakülte eğitimi sırasında kazanılması için müfredatlarına simülasyona dayalı uygulamaları yerleştirmektedirler (2). Simülasyonun gerçeklik düzeyi, öğrencilerin teorik ve laboratuvarında öğrendiklerini klinik ortama aktarabilmelerini etkileyen, öğrencilerin yaşadıkları gerçeklik şokunu azaltan en önemli belirleyicilerden birisidir (3). En sık kullanılan simülasyon yöntemleri arasında: anatomik modeller, görev eğiticileri, role-play, oyunlar, bilgisayar destekli eğitim, sanal gerçeklik, düşük-yüksek gerçeklik düzeyinde mankenler, standart hastalar yer almaktadır (4). Bu çeşitlilik düşünülerek simülasyona dayalı tıp eğitiminin “klinik ortamda öğrenme”nin yerine önerilen bir yaklaşım olmadığını, aksine klinik ortamda öğrenmeye destek olma amacının güdüldüğünü bilmek ve programları bu çerçevede geliştirmek önemlidir. Bu nedenle eğitim programında yatay ve dikey entegrasyonu planlanmalı, geliştirilmeli, sınanmalı ve değerlendirilmelidir (5,6). Fakültemizde kurmuş olduğumuz simüle evde sağlık hizmetleri birimi hem mezuniyet öncesi hekimlere eğitim imkanı sunacak hemde yerinde eğitimde karşılaşılan çalışan sağlığı ve güvenliği açısından doğabilecek hukuksal sorunların önüne geçecektir.

Amaç

Yetkin birinci basamak hekimi yetiştirmek çabasında olan fakülteler arasında intörlük eğitimi ciddi farklılıklar gösterebilmektedir. Birçok hekimin ilk görev yeri olan evde sağlık hizmetleri eğitimi fakültemizde 2018-2019 öğretim yılından itibaren Aile Hekimliği stajı içerisinde simüle evde sağlık hizmetleri biriminde evde sağlık hizmetleri kliniği ile birlikte verilecektir. Ülkemizde devlet tıp fakülteleri içerisinde en kapsamlı simülasyon eğitim merkezi olan merkezimizde amacımız tıp öğrencilerini en yetkin biçimde sahaya hazır hale getirmektir. Bu çalışmanın amacı; öğrencilerin ev mimarisine uygun planlanmış ortamlarda, gerçeğe yakın stres altında, ekip sorumluluğu içerisinde, karmaşık durumlar ile nasıl baş edileceğine dair tutum ve davranış modelleri geliştirmeleri hedeflenerek simülasyona dayalı yeni nesil eğitim planlamasına dair deneyimleri paylaşmak ve evde sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesine yönelik düzenlemelerin okul döneminden itibaren her türlü fiziksel ve teknolojik imkanı kullanarak eğitimlerde nasıl verilebileceği konusunda rol model olmaktır.

Yöntem

Eğitici eğitimleri alınmış ve 2018-2019 eğitim döneminde müfredat programına entegrasyonu sağlanacak olan

kısa adı @SİM olan RTEÜ klinik simülasyon eğitim merkezi fakültemiz dekanlık binasında yaklaşık 2000 metrekaRELİK alanda kurulmuştur. Acil, yoğun bakım, ameliyathane, doğumhane, standart hasta odası, Objektif Yapılandırılmış Klinik Sınav (Objective Structured Clinical Examination-OSCE) odaları, evde sağlık hizmetleri odası, temel beceri laboratuvarı, debriefing odaları, destek alanları (depo, teknik alan vs) olan ve ambulans da bulundurulmuş fiziki yapılandırılması tamamlanmış olan evde sağlık hizmetleri odasında mezuniyet öncesi hekimlere gerçeğe en yakın ortamda eğitim imkanı sunulacaktır.

Simülâtör/Mankenler

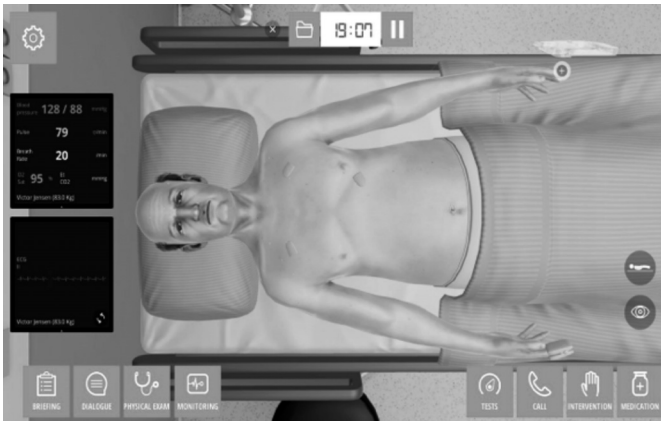
Evde sağlık hizmetleri birimi; ev ortamının oluşturulduğu ve oda içerisinde evde bakım hastasının tüm kronik sorunlarını simüle edebileceğimiz hem yüksek (Apollo, CAE Healthcare, ABD), hem düşük gerçeklikli simülâtörlerin (Juno, CAE Healthcare, ABD) bulunduğu bir birimdir. Sadece ev içi müdahaleler, hasta bakımı değil aynı zamanda ambulans ile hastanın taşınması, sevki gibi ambulans içi eğitimlerde verilebilecektir. Ülkemizde 2017 yılında yapılan bir çalışmada evde sağlık hizmeti sunumunda görev yapan hekimlerin hizmet sunumunda ihtiyaç duydukları eğitim konuları incelenmiş ve hekimlerin %65,1'i temel kavramlar ve mevzuat konusunda, %54,8'i palyatif bakım hastasına genel yaklaşım, %54,8'i trakeostomi bakımı, %52,5 nöro-psikiyatrik hastalara yaklaşım konularında sıklıkla eğitim talebinde buldukları görülmüştür. Evde sağlık hizmeti alanların çoğunlukla ameliyat sonrası ihtiyacı olanlar, ortopedi ve travmatoloji, onkoloji, kalp damar hastalıkları, tansiyon sorunu olan ve felçli hastaların oluşturduğu düşünülürse ve bu hizmetlerin hastane hizmetlerinden farklılık göstermesi nedeniyle, bu hizmeti sunacak sağlık personelinin diğer sağlık personeline kıyasla, daha özel ve sürekli hizmet içi eğitim alması gereklidir (7). Birimimizde kullanılan simülâtörler ve mankenlerle, trakeostomi bakımı, yara bakımı, intramuskuler ve intravenöz enjeksiyon uygulamaları, acil durum senaryoları (kardiak arrest, pulmoner emboli, ritim bozuklukları, kardiyojenik şok), ağız bakımı, nazal kanül uygulaması, nazogastrik tüp uygulaması gibi evde bakım hastası için gerekli tüm tıbbi girişim ve bakıma uygun eğitim verilebilecektir.

Simüle/Standardize Hasta/Rol Yapma

Birimimizde hasta yakını-hekim ve hasta-hekim ve hasta bakıcısı-hekim iletişiminin sağlanmasına yönelik

eğitimin verilebileceği poliklinik ortamı sağlayan OSCE (Objektif Yapılandırılmış Klinik Sınavının) odaları bulunmaktadır. Böylece öğrencilere simüle/standardize hastalarla iletişim, ekip çalışması, motivasyon, çalışan güvenliği gibi konularda eğitim verilmesi planlanmaktadır. Simüle hasta olacak sağlamlar için duyurular yapılmaya başlanmış olup, eğitimleri tamamlanmaya kadar tiyatro oyuncularından destek alınacaktır.

Sanal Hasta Uygulamaları

Evde sağlık simülasyon merkezi sürekli eğitim için ideal bir ortam sağlayarak evde bakım hastaları için düzenlenmiş farklı tıbbi senaryoları simülatörler üzerinde uygulama imkanı vermektedir. Simülasyon senaryoları dışında ayrıca sanal hasta uygulamaları (Bodyinteract, Take the Winds, Portekiz) ile de eğitim desteklenecektir. Ülkemiz gerçekliğine uygun senaryo yazılımları konusunda yazılım merkezinden (Portekiz) destek almak için çalışmalar başlatılmıştır.

Kayıt, Ölçme, Değerlendirme

Simülasyon merkezi yönetim ve işletim sistemi (Learning Space, CAE, ABD) ile öğrencilerin yaptıkları her türlü uygulama ve girişimin kamera ve ses kayıtları birlikte debriefing odalarında çözümlenerek öğrencilerin hatalarından öğrenmelerine fırsat verilecektir.

Hasta ve Çalışan Güvenliği Uygulamaları

Ayrıca yeni uygulamaya geçilen Sağlık Bakanlığı evde sağlık kalite standartlarının (SKS) karşılanması sağlanarak hasta ve çalışan güvenliğini hedefleyen uygulamalar öğren-cilik yıllarından itibaren kazandırılmış olacaktır.

Eğitim Planlamaları

Evde sağlık hizmetlerine yönelik simüle eğitimlerin sadece tıp fakültelerinde doktor adayları için değil, multidisipliner yaklaşımla meslekler arası işbirliği kapsamında huzurevleri personeli de dahil olmak üzere tüm paydaşlara verilmesi planlanmaktadır.

Sonuç

Simülasyona dayalı sağlık eğitimleriyle öğrencilere güvenli, destekleyici, yapılandırılmış öğrenme ortamı sağlanabilmekte, deneme yanılma yoluyla öğrenme, hastaya zarar verme riski taşımayan bir ortamda uygulama yapma ve becerilerini geliştirme fırsatı sunulmakta, deneyimleme ile öğrenmenin kalıcılığı artırılabilenmekte, kazanılan becerilerin gerçek hasta bakımı ortamına aktarılabilmesine olanak sağlamaktadır. Evde sağlık hizmeti sunumunda hizmet sunucularının daha verimli çalışabilmeleri için, işin her türlü gerekliliklerinin yerine getirilmesi gerektiği gibi her bir çalışanın eğitim gereksinimlerinin de belirlenmesi ve eğitimleri birincil öncelik olmalıdır. Eğitim için ideal bir ortam sağlayan simüle evde sağlık birimi bu konudaki eksiklikleri gidererek özgüveni yüksek, bilişsel aktivitelerin en iyi şekilde yerine getirildiği beceri ve tutumların geliştiği bir ortamda alınan eğitimler daha kaliteli bir hizmetin ortaya çıkmasına neden olacaktır.

Kaynaklar

1. Bradley P. "The history of simulation in medical education and possible future directions." *Medical education* 2006;40(3): 254-262.
2. Cooke M, Irby DM, Sullivan W, Ludmerer KM. *American medical education 100 years after the Flexner report. New England journal of medicine*, 2006;355(13):1339-1344.
3. Donaldson MS, Corrigan JM, Kohn LT. *To err is human: building a safer health system. Vol. 6. National Academies Press, 2000.*
4. McGaghie WC et al. "A critical review of simulation based medical education research: 2003-2009." *Medical education* 2010;44(1): 50-63.
5. Mıdık Ö, Kartal M. "SİMÜLASYONA DAYALI TIP EĞİTİMİ." *Marmara Medical Journal* 2010;23(3).
6. Nehring WM, Lashley FR. "Nursing simulation: A review of the past 40 years." *Simulation & Gaming* 2009;40(4):528-552.
7. SKS Evde Sağlık Sağlık Bakanlığı, 2017, ULR: <https://dosyamerkez.saglik.gov.tr/Eklenti/9783,sks-evde-saglik-kitap-2017pdf.pdf?0> (erişim tarihi: 06.04.2018)

Not: Bu makale 26-28 Nisan 2018 tarihinde yapılan 5. Uluslararası Evde Sağlık ve Sosyal Hizmetler Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.